माननीय मुख्य मन्त्री ज्यू
प्रदेश नं. ३, भ्रमणमुकाम धादिङबेशी

विषयः धयानाकर्षण गरिएको सन्दर्भमा

२०७२ सालको विनाशकारी भुकम्पका कारण सृजित समस्यामा पुनरनिर्माणको काममा सरकार लगाएत बिभिन्न सरोकारवाला पक्षको प्रयत्न रहदा रहदै प्रभावकारी परिणाम हाशिल हुन सकिरहेको छैन । भुकम्प प्रभावित समूदायहरु अझै खुल्ला आकास मुनी वस्न विवश छन् भने उनीहरुका आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागी उपयूक्त समाधानको खोजि हुन सकेको छैन ।

यस सर्न्दभमा पिडित तथा सिमान्तकृत समुदायको आधारभूत आवश्यकताहरु लाई संबोधन गर्न सरकारका नीति कार्यक्रम, पहल र प्रयासहरु लाई प्रभावकारी वनाउन तथा समूदायका आवश्यकता र अधिकारलाई सूनिश्चत गर्नका लागि सेवा प्रदायक र सेवा ग्राहीहरु बीचमा यो अन्तरक्रिया तथा कार्यशाला सञ्चालन गरिएको हो ।

यस कार्यशालावाट भुकम्प पश्चातको अवस्थालाई व्यापक बिश्लेषण तथा छलफलगरी समाधानका लागी सम्भावित उपाय खोज्ने र सरकार तथा सम्बन्धित निकायको ध्यानाकार्षण गर्ने उद्देश्यले एफएओले निर्धारण गरेको राष्ट्रिय खाद्यसुरक्षाको सर्न्दभमा जल जंमिन र जंगलको उत्तरदायि शासन व्यवस्थाका लागि वनेको स्वच्छिक निर्देशिका बिषयमा भूकपम्प अति प्रभवित ५ जिल्लाका स्थानिय तहका जननिर्वाचित प्रतिनिधि, समूदायका प्रतिनिधि, पुर्नरनिर्माण प्राधिकरणका प्रतिनधि साथै नागरीक समाज र गैर-सरकारी एवं सरकारी सस्थाका प्रतिनिधिहरु बिच आयोजना गरिएको २ दिने कार्यशाला आयोजना गरिएको हो । सहभागीहरु बिचमा गरिएको गहन सामुहिक छलफलवाट आएका निश्कर्षलाई कार्यन्वयन गर्न मुख्य मन्त्री, निर्वाचित बिद्यायक लगायत सम्बन्धित जिम्मेवार निकायमा ध्यानाकर्षणकालागि अनुरोध गर्न चाहान्छौं ।

भुकुम्प पश्चात पुनर्निर्माणको सन्दर्भमा आएका समस्या, चुनौती तथा समाधानका समभावित उपायहरु

भूमीसंग सम्बन्धित	
समस्या र चुनौती :	**समधानका उपायहरु :**
• विस्थापित परिवारलाई बसोवास योग्य, सुरक्षित र जोखिमयुक्त जग्गा पाउन कठिन । • सार्वजनिक जमिनमा बसेका सुकुम्वासी परिवारहरुले उक्त स्थान छोडि् अन्यत्र जान नचहाने • गुठीको जग्गामा पुर्नवास गराउँदा किनवेच प्रकृयामा अप्ठ्यारो । • विस्थापित र लाभग्राही सूचीमा नाम समावेश भएपनि भुकम्प पछाडी खरिद गरिएको जग्गामा अनुदान नपाउने । • सडक सञ्चालन तथा विभिन्न आयोजनाको नाममा जग्गा कारोवार रोक्का गरिएको र सीमा भित्र परेको क्षेत्रमा घर बनाउन पुर्नवासको योजना नहुंदा भुकम्प पीडितहरुको बसोवासको समस्या जटिल बनेको ।	• विस्थापित परिवारलाई जग्गा खरिद गर्ने प्रक्रियाको जिम्मेवारी गाउँपालिकालाई दिनुपर्ने । • भुकम्पका कारण विस्थापित अवस्थामा रहेका विस्थापित र सुकुम्वासी परिवारलाई जग्गा खरिद गर्न दिईने २ लाख रुपियाँ अनुदान सहजै दिनुपर्ने । • सडक तथा विभिन्न आयोजनामा भित्र परेका र रोकिएका व्यक्तिहरुलाई घर बनाउने प्रक्रियामा समस्या समाधान गर्न नेपाल सरकारले पुर्नवासको विशेष योजना सञ्चालन गर्नुपर्ने । • गुठी जग्गा विक्री वितरणमा फुकुवा गर्नुपर्ने र हाल जोत भोग गरिरहेको परिवारको नाममा नापी गर्नुपर्ने । • भुमीको प्रयोग गर्दा प्रभावितहरुको

	सहभागीतामा निति निर्माण तयार गरी उनिहरुले अपनत्व लिने गरी कार्यन्वयन गर्ने ।
वनसंग सम्बन्धितः	
● परम्परा देखी वन क्षेत्रमा वसोवास गरेका सुकुम्वासी परिवाहरु लाभग्राहीमा सूचिकृत हुन नसकेको । ● निजी वनसमेतको सालको काठ कटानी, ढुवानी गरी घर बनाउन नपाउने । ● सामुदायिक वनको काठ वन समितीका ग्रैह सदस्यले नपाउने । ● खेतीपाति र बस्तीमा वन्यजन्तु बाट असुरक्षा । ● वनजन्य उपभोग्य वस्तु संकलन, उपभोग परिचालनमा वाधा । ● वन क्षेत्रमा पर्ने निर्माण कच्चा पदार्थ जस्तैः वालुवा, ढुङ्गा, गिट्टी, माटो आदिको प्रयोगमा बन्देज । ● वन क्षेत्र भित्रको खुल्ला र खाली जग्गा बस्ती बसोवासकालागि उपयुक्त भएपनि उक्त क्षेत्रमा वस्ती पुर्नवासमा अवरोध ।	● परम्परा देखि बसोबास गरेको वन क्षेत्रका सुकुमवासी परिवारलाई घडेरी र लाभग्राही सूचीमा समावेश गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने । ● निजी जग्गाको काठ कटानी, ढुवानी र घर निमार्णमा प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ● प्रभावित परिवारलाई सहजै न्युनतम शुल्कमा काठ उपलब्ध गराउने व्यवस्था । ● बन्यजन्तुबाट सुरक्षा उपायहरुको अवलम्वनमा सहयोग गर्नुपर्ने । ● प्रभावित स्थानीय समुदायलाई गैह्र काष्ठ बनपैदावार वस्तुहरुको संकलन, प्रशोधन र उपभोग गर्न पाउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने । ● घर निर्माण प्रयोजनमा वन क्षेत्र भित्रका कच्चा स्रोतहरु वालुवा ढुङ्गा आदि प्रयोग गर्ने सहज व्यवस्था मिलाउने । ● प्रविधिक दृष्टिकोणबाट उपयुक्त स्थानमा वस्ती स्थानान्तरणको व्यवस्था सहज बनाउने ।
जीविकोपार्जन सम्बन्धितः	
● भुकम्पको असरले शारिरीक, मानसिक अवस्थामा विचलन आई आर्जन क्षमता प्रभावित ● भौतिक संरचना सहित जनधनको क्षति ● परम्परागत पेशा तथा व्यवशाय विस्थापन तर्फ ● नयाँ कार्यको थालनी गर्न लगानीमा अन्यौल ● आवास निर्माणमा लगानीको कारण जिवीकोजार्जन प्रभावित ● कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा ह्रास ● प्राकतिक श्रोत क्ष्ययीकरण (पानीका मुहान सुक्दै गएको, बाढि पहिरो, नदी कटान आदि)	● मनोसामाजिक सुरक्षाअनुभूतिको व्यवस्था गर्ने ● भुकम्प पीडीत वालवालिकाहरुलाई निशुल्क उच्च तथा प्राविधिक शिक्षाको व्यवस्था गर्ने । ● सरकारी तबरबाट स्वदेशी तथा सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने । ● विभिन्न सीप तथा आयमुलक तालिम जस्तै : डकर्मी, सिकर्मी, सिलाई, कटाई, बुनाई, हाउस वाईरिङ, वेल्डिङ, मेसिनरी उपकरण मर्मते व्यवस्था गर्ने । ● बीउ मलको अनुदान, पशुपन्छि पालन, खोर, गोठ सुधार र बजार व्यवस्थापनका लागि विशेष प्याकेज सहितको कार्यक्रम विकास गरी संचालन गर्ने । ● स्थानिय माटो सुहाउदो वालीहरुको विस्तार गरी किसानको सहागतिामा निति निर्माण र कार्यन्वयन गर्ने । ● गोठमा अनुदान ओठमा मुस्कान ल्याउन किसानलाई प्रत्यक्ष फाईदा दिने गरी कृषि विकास आयोजना लागु गर्ने ● स्थानीय तहमा स्थानीय स्रोत, साधन र उत्पादनमा आधारित साना किसान मैत्रि विकास नीति निर्माणमा जोड दिने । ● बैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त रेमिट्यान्सलाई स्थानीय उद्यमशिलतामा लगानी गर्न प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम विकास गर्ने

	• बैदेशिक रोजगारका क्रममा सिकेका सीप, दक्षता र प्रविधीको परिचालनकोलागि उपयुक्त वातावरण सृजना गर्ने ।
आवाससंग समबन्धित :	
• घर बनाउने जग्गा नभएका, सुकुमवासी र बस्नयोग्य जमीन नहुने लाभग्राहीले अनुदान पाउन समस्या • सरकारले निर्धारण गरेको कार्यविधी विपरित घर निमार्ण भएका कारण DLPIU / DUDBC बाट खटिएका प्राविधीक र लाभग्रही विच समन्वयमा कमी • भुकम्पपछि स्वयं लाभग्राहीले आफ्नै लगानीमा घर निर्माण गरेको र कार्यविधी आए पश्चात त्यस्ता भवन कार्यविधीमा नपरेको । • लाभग्राहीले किस्ता पाउने प्रक्रिया झन्झटिलो लामो तथा अब्यवहारिक • लाभग्राहिले पहिलो किस्ता लिएर पनि घर निर्माण नगर्नु । • भवन निर्माणमा दक्ष कामदारको अभाव । • निर्माण सामाग्रीको अप्रयाप्तता, गुणस्तरको अभाव र तुलनात्मकरुपमा महंगो । • अनियन्त्रित बजारमूल्यका कारण कालोबजारीले प्रश्रय पाएको • वित्तिय संस्थाहरुले प्रवाहगर्ने सेवा जटिल, प्रभावितहरुको असहज पहुंच	• सुकुम्वासी परिवाहरु लाई जग्गा खरिद गर्न २ लाख दिने प्रावधानलाई सहज र प्रभावकारी बनाउनु पर्ने । • भुकम्प पश्चात मापदण्ड नवान्दै निर्माण भएका घर मापदण्ड विपरीत भएको हो भने घर प्रबलिकरण गर्ने वा नयाँ निर्माण गर्न प्रेरित गर्ने • डकर्मी तालिम नियमित गराउने र दक्ष कामदारको परिचालन योजना बनाई कार्यान्वयनमा लैजाने । • किस्ता रकम सहज र छिटो छरितो उपलब्ध गराउने । • दक्ष प्राविधीकले घरदैलो परामर्श सहायता दिने र जनप्रतिनिधीहरुले सचेतना गराउने । • प्रभावित क्षेत्रमा निर्माण सामाग्रीको सहज वजार व्यवस्थापन गर्ने वातावरण वनाउने • कालोवजार नियन्त्रण र निगमन गर्ने • वितिय क्षेत्रको लगानी विपन्न र सीमान्तकृतको पक्षमा सुनिश्चति गर्ने • परम्परागत रुपमा भएको र संस्कृति सुहाउदो घर लाई भुकम्प प्रतिरोधी वनाउन प्रभावितहरुलाई प्रेरितगर्ने

११ फाल्गुण, २०७४